

**КІСЬ РОМАН. ФІНАЛ ТРЕТЬОГО РИМУ. КНИГА ДРУГА.
ОСТОРОНЬ АЗІОПИ. ЛЬВІВ: ЛІТОПИС, 2007. 506 с.**

Із захопленням і водночас зі значними труднощами прочитав книгу другу “Осторонь Азіопи” наукової трилогії Романа Кіся “Фінал Третього Риму”. Автор книги пройнятий драматичними подіями і процесами в сучасному бутті української нації, яка в умовах формальної державної незалежності як ніколи раніше опинилася під загрозою своєї історичної смерті. На його думку, фатальні небезпеки для нації на етапі сьогочасного розвитку і в умовах всеосяжної глобалізації світу вирізняються безкомпромісною агресією на всі компоненти українського національного життя. Серед найнебезпечніших з них є те, що відповідна потребам сучасності національна ідея сьогодні не тільки не охоплює широкої народної маси, а й залишається недостатньо сприйнятою національною інтелігенцією. Українська духовна еліта не застосувала її до сучасних умов життя. Управлінська, педагогічна, технічна, соціальних служб інтелігенція живе, працює, творить без неї, “а так, як цього вимагають свідомі й несвідомі маріонетки Кремля” (с. 308): перетворити Україну на регіон оновленої Третьої (після царської та більшовицької) імперії – Російської Федерації (с. 271, 308). З-поміж соціального змісту небезпек для української нації є та, що як в умовах радянського режиму, так і в наші дні відбувалося і продовжує відбуватися відпадання від національного тіла народу населення міст. З багатьох причин, а найперше під дією незмінної та цілеспрямованої політики Комуністичної партії, а від 1991 р. також під дією політики “криптоукраїнської держави” (с. 34) великі міста України виявилися мовно зросійщеними. А в наш час, коли під впливом соціальної трансформації нації міське населення чисельно в багатократ переважає над сільським, “українство поза містом (поза власним потужним українофонним урбанізмом як середовищем) – це українство... без майбутнього” (с. 54).

Великі українські міста “опинилися лише на трохи віддаленій околиці чужого неукраїнського урбанізму” (с. 46). “Українофонні” українці не лише десь у Харкові чи то Дніпропетровську, але й навіть у Києві почувають себе наче в діаспорі” (с. 59, 245). Чужий урбанізм за своїми культурними параметрами є таким для маси етнічних українців не лише за мовою, духовними цінностями, способом мислення, моральними і чуттєвими дискурсами, але й усім комплексом культури так званої Азіопи (вживання автором книжки лайливої назви сусідньої великої країни не є виправданим для наукового дослідження, бо вже саме по собі знижує його рівень до публіцистичного стилю. – С. М.), що обволікає весь “смысловий рух” народу приблатненою фразеологією “Убойної сили”, “Бандитського Петербурга”, верко-сердюцького словотвору, новими метафорами про “тьолок”, “вчера набухалися” чи “накачалися”, концентрацією уваги людської думки на “баксах”, футбольних баталіях, “ментовсько-бандитських” телесеріалах (с. 189) та ін.

Розуміється, що відсутність у духовному світі народу цільної національної ідеї та могутня зовнішня агресія російщення України, у свою чергу, вже породили третій негативний чинник національного життя – креолізацію українців, тобто наповнення їх менталітету, сенсоутворення, смислових систем, сузір’їв, візій, мереж, світів, хотінь,

сподівань, вібрувань, конфігурацій і т. д. (цього роду авторські означення смислових понять супроводжують усю книгу. – С. М.) чужим змістом, і довели до кризи ідентичності особи, культури та національної свідомості до такої межі, за якою вже за якихось два-три покоління не буде самої нації, а не лише втрати державності (с. 33). З огляду на це, українці вже стають “невиразним амбівалентним аморфним поміжсвіттям” (“внутрішньо амбівалентним двоєсвіттям – трохи Сходом Заходу, а трохи Заходом Сходу московської Азіопи”) (с. 37), коли все більше українців хочуть “лише приподобитися до панівних (найпрестижніших, “еталонних”) взірців комунікативно-вербальної поведінки, що переважають у певному доккілі” (с. 39), тобто стають конформістами, чинять “как все” (с. 40), йде тотальна креолізація України (с. 42). У традиційну багаторозвинену мову народу все більше вторгається напівблатний суржик або ж вона повністю витискається з усіх важливіших сфер комунікативного життя, а рідна українська поки що декларується як “державна”, а насправді як мертва латинь (с. 66). Окрім знедоленої міської маси і периферійної міської вулиці, в Україні креолізація захопила собою навіть високочолних та національно свідомих українських інтелектуалів-гуманітаріїв та українських національно свідомих політиків (с. 108), а ще більше “українські політичні квазіеліти (хіба що за винятком деякої частини юліянців (із табору Юлії Тимошенко. – С. М.) та ще меншої частини нашоукраїнців)” (с. 251).

“З розпадом советської системи саме креоли стали домінуючою спільнотою в постсоветській Україні” (с. 225). Для них того чи іншого змісту національна ідея є невиразною, змішаною з різними соціальними прагненнями і цілями, з уявленнями про авторитетних “вождів”, економічним “процвітанням”, військовою могутністю держави і т. д. Тобто, вони опинилися поза дужками української ідеї, як і “майже вся нова буржуазія, промислова еліта, менеджери, більшість наукової інтелігенції, більшість військової еліти” (с. 151). Навіть для українського професора сьогодні краще бути свідомим аутсайдером “цього нелюдяного, цього жорстокого, цього брехливого суспільства” (с. 173). Звичайно, всі соціальні програми українських політичних сил є актуальними і їх розв’язання, зрозуміло, повинне складати дуже важливий зміст діяльності держави. Цього заперечувати в жодному випадку не можна, але коли соціально-економічні проблеми держава свідомо розв’язує для того, щоб такою своєю діяльністю заглушити найвищу духовну цінність народу, його прагнення до національної рівності з усіма культурними передовими націями світу, переорієнтувати національну свідомість українців на захоплення державною величчю Росії, незаперечним голосом її професійної наукової, літературної, художньої культури, хоч би навіть у поєднанні з лінгвокультурою соціально-маргінального сміття, то вона, та “криптоукраїнська “державна” (с. 34) хоче позбавити свій український народ власної найвищої духовної цінності. Відомий культурний діяч минулого Яків Головацький якось написав: “Храм національності дорожчий тисячу разів ніж Храм Діани”. Він не був націоналістом. Він був просто культурним діячем нації, у старшому віці схилився навіть до ідеї “общерусизму”. Автор книги “Осторонь Азіопи” відверто відносить себе до “послідовних націоналістів” (с. 113, 165), до прихильників “здорового націоналізму” (с. 105) і, ніби за інерцією кличів і програм різнобарвних українських націоналістичних течій, наповнив свою книжку явно згущеними епітетами при означенні свідомих і несвідомих поборників

денаціоналізації чи креолізації України, як, наприклад, “московсько-євразійське сміття” (с. 195), “нікчемне пропутінське хохлятство” (с. 251), “околиця Азіопи” (с. 266), “свідомі й несвідомі маріонетки Кремля” (с. 308) і т. п. І все ж, загальне становище української національної справи в сучасній Україні окреслене у книзі правильно. Політична еліта замість турбот про збереження національного обличчя України, утвердження української мови у всіх сферах суспільного вжитку, насамперед в інформаційному просторі, в загальній і спеціальній освіті, естраді й кіномистецтві та інших сферах, ніби не помічає, як все навколишнє інформаційне поле не те що трансформується, а вже на 90 відсотків чи близько цього трансформувалося у російськомовне.

Зрозуміло, що на рівні охоплення народної маси російськомовною літературою і культурою в часи Валусева дискримінаційні обмеження українського слова фактично ковзали по поверхні національної самобутності народу, хоч сильно її травмували. У наш же час, коли професійна культура буквально пронизує всі сфери буття суспільства, її лінгвоформа у багатократ сильніше впливає на етнічну трансформацію народної маси. І державні діячі у своїй національній політиці, якщо вони покликані бути виразниками інтересів власних націй, зобов’язані дбати про їх захист, про те, щоб ті нації залишалися самими собою і розвивалися, не втрачаючи власної самобутності. Всього цього в сучасній Україні немає, і монографія Р. Кіся є своєрідним криком української душі, яка у розпачі від того, що на історичному горизонті вже постає небезпека втрати українською культурою власного авторепродуктивного ресурсу і зникнення з культурологічної мапи світу, внаслідок чого неминуче зникне і сама нація. “Після цього деякий час, ясна річ, ще може навіть і проіснувати “гасударство Україна” (чи радше сама вивіска такого “гасударства”), яко, на ділі, – лише паралельна Росія, на ділі лише трохи більш віддалена околиця Азіопи” (с. 266).

Рецензент позитивно оцінює бачення автором книги дефініції національної ідеї. Нагадаємо, що у свій час Леонід Кучма сказав якось, що у державному будівництві України національна ідея не спрацювала. Додамо до цього, що Президент не лише особисто нічого не робив для того, щоб вона спрацювала, але, на жаль, навіть не усвідомлював, що вона собою являє. Р. Кісь спробував проаналізувати феномен національної ідеї під багатьма оглядами. Насамперед, на нашу думку, автор цілком правильно визначає першу і найголовнішу рису дефініції національної ідеї, а саме – “безмежне удосконалення української людини та української нації” (с. 165). Уже на початку розділу знаходимо оригінальне бачення національної ідеї: “Українська ідея – це те, що дивовижним (і цілком незбагненим!) чином ось уже п’ять сторіч робить нас самими – українців – собою і втримує у цій самості не завдяки обставинам (історичним, соціальним та геополітичним “детермінантам”), а якраз всупереч цим останнім” (с. 94). У ключі саме такого змісту національної ідеї автор спробував узагальнити, під впливом яких політичних, соціальних та смислотворних чинників вона (національна ідея) може бути реалізована. Цьому питанню присвячений цілий великий розділ “Національна ідея третього тисячоліття. Аспекти і виміри”. У розділі акцентовано на найактуальніших завданнях сучасних носіїв і генераторів національної ідеї: організувати масовий супротив політиці та процесам розукраїнізування України, здійснювати послідовну роботу, спрямовану на усвідомлення все ширшими верствами населення значення національної свідомості не лише для самого існування держави Україна, а й українського народу як

такого. Найнебезпечнішим явищем сучасної дійсності для української нації є штучне витіснення, що зовні подається як об'єктивний процес, українського мовлення з великих міст, які найбільше впливають на національне обличчя всього населення країни. Перемогу національної ідеї в Україні автор пов'язує з “урбаністичною революцією” у великих містах. На жаль, попри твердження про необхідність такої революції, у монографії не знаходимо відповіді на питання, чи не запізною є ця ідея у наш час. Таке видавалось ще можливим у 20-х рр. в Українській РСР, коли українські націонали, у тому числі із середовища Комуністичної партії, майже послідовно виступали за політику українізації, коли соціальне поле для такої політики ще не було так травмоване голодоморами, репресіями 30-х рр., русифікацією української освіти у великих містах уже у післявоєнні роки, перенасиченістю сучасної духовно-культурної атмосфери міського соціуму російською пресою, інформаційним полем, а головне – переважно зросійщеними працівниками управлінської сфери. Щоправда, в одному місці рецензованої праці автор все ж допустив можливість того, що на “етапі активної деколонізації російська мова може стати і вже стає достатньо могутнім зряддям і засобом новоукраїнського націоналізму”, проілюструвавши цю думку кількома прикладами (с. 344).

Проте загальний дух монографії Р. Кіся зовсім не орієнтує до залучення в “урбаністичну революцію” російськомовних (українських націоналістичних – ?) носіїв. Рідна мова – це той засіб, за допомогою якого можна виражати національну думку народу, всі її смислові мережі і світи, самотність і менталітет. В іншому місці читаємо: “Питання дерусифікації... дерусифікації урбаністичного середовища треба ставити у площині фактичної деколонізації України” (с. 123). Ту можливу (чи неможливу) деколонізацію можна здобувати й навіть за допомогою таких методів як організоване “випровадження активних (політично заангажованих) лоялістів Кремля із України”, зокрема зі симоненківських та вітренківських департаментів “Кремля в Україні” (с. 127). Політичну “деколонізацію” України автор пропонує здійснювати одночасно у поєднанні з моральним оновленням суспільства, можливість чого головно поєднує з поверненням народної маси до християнських цінностей, у тому числі й до християнської любові до всіх “інакших”, “інших”, до чужинців і “ворогів”, до атеїстів, агностиків, буддистів, мусульман, коптів та людей іншої віри, але за умови, що ніхто з тих, кого мають любити українські християни, не буде намагатись “підняти на нашій духовній Сіоні загарбницькі прапори чи прапори зверхності над українством, прапори упослідження України, – навіть якщо оті прапори лукаво маскуватимуться під “ті самі” жовто-блакитні барви” (с. 165). Для ілюстрації того, яке значення має моральне очищення суспільства для справи здоров'я і майбутнього нації, автор вдався до метафори, за якою “денаціоналізацію можемо порівняти зі здиранням живцем кори зі стовбура національного дерева (і дерево це – продовжує нидіти)”, а “деморалізація є загниванням стовбура нашого етнополітичного організму зі середини – від самого осердя”. Зупинити цей процес, на думку автора, може лише “реальна християнізація, реальна хвиля духовного пробудження” (с. 168). Автор кілька разів повертається до обґрунтування визначної ролі християнської релігії в оздоровленні сучасного українського суспільства, можливо, навіть абсолютизуючи її стосовно епохи науки, інших раціональних рухів прогресу (с. 45, 165, 170–171, 175, 272, 315, 450, 453).

Здалося рецензенту, ніби дещо суперечливим є ставлення автора до значення європейського (в розумінні Західної та Центральної Європи) чинника в сучасному розвитку

України. Він справді є неоднозначним. В одному випадку автор його ідеалізує, наприклад, коли наводить цитату з Оксани Пахльовської про те, що сьогодні питання “бути чи не бути” Україні *цілковито* (виділено нами. – С. М.) залежить від міри її інтеграції в Європейський Консорціум” (с. 114). Як відомо, саме Оксана вже давно інтегрувалася у той простір. В іншому місці він пише, що сучасна Європа “щодо свого цинізму, брехливості та імморальності зрівнюється з Москвою” (с. 130). У формулюванні багатьох теоретичних положень Р. Кісь зіставляє їх, а головне – підсилює думкою того чи іншого філософа, політолога або просто відомої постаті Заходу. В “Іменному покажчику” наведено близько 170 прізвищ тих західних мислителів, хоч немало імен російських – від Петра Першого і до Володимира Леніна та інших радянських діячів. Водночас трохи дивно, що автор праці про українську національну ідею ХХІ ст. поминув увагою національних теоретиків з цього питання: Юліана Бачинського, Миколу Міхновського, Євгена Коновальця, Симона Петлюру та ін. Водночас він висловлює думку, що “Ідея модерного українства має стати не повернення в Європейське лоно, а перетворення (України. – С. М.) на такий потужний осередок духовності, який міг би врешті-решт спричинитися до європеїзації самої Європи” (с. 131).

Значну увагу в пошуку відповіді на питання про засоби і методи боротьби національно свідомих сил за українську Україну автор приділив значенню Майдану 2004 року. Зрозуміло, що книга писалася якраз за гарячими слідами після загалом визначної події в житті України початку ХХІ ст. і автор перебував ще під свіжим враженням від хвилі національного піднесення, колективного прояву волі народу перетворити свою країну на справді незалежну, демократичну, вільну, українську за традиціями, змістом життя, національними цілями. Майдан став своєрідним виверженням назовні свободолюбного відвічного прагнення українського народу змести з дороги свого історичного поступу всіх одвертих і маскованих ворогів українства. Спалах тривав 17 днів і сам собою дійсно виявився феноменальним явищем в історії народу. На жаль, за своїми наслідками Майдан далеко не став епохальною подією в історії України, а головне, не призвів до згуртування українського політикуму, до помітного зміцнення єдності духовного світу народу, що, за авторським баченням, мало б виражати себе у спільних загальнонаціональних смислових рухах, смислових мережах, смислосферах, семіосферах, смислових та соціальних дискурсах (с. 236–240). Не пройшло і року, як “вожді”, висунуті Майданом, ганебно заворогували поміж собою заради дріб’язкових амбіцій особистісного характеру, засвідчуючи при цьому, що національна справа не проймає їхніх сердець, а сприймається як засіб підвищення рівня власної популярності, у тому числі й за межами держави, та особистого збагачення.

Усвідомлюючи такі наслідки Майдану, вважаю, що автор не мав жодних підстав стверджувати: “Сила Майдану в тому, що на ньому (після Шевченка) сталося щось найбільше (найбільш значуще і – потенційно – найбільш плідне) у нашій історії” (с. 319). Стверджувати таке – означає применшувати значення української революції 1917–1920 рр., визвольної боротьби народу в 40-х рр., впливу творчості Івана Франка і Михайла Грушевського на свідомість нації.

Рецензент вже торкався питання про деякі запропоновані Р. Кісем засоби “деколонізації” сучасної України. Правда, всупереч загальноприйнятому погляду української

історіографії про те, що національне відродження українського народу на Сході України започатковує “Енеїда” Івана Котляревського, а на Заході – “Русалка Дністрова” Руської Трійці, Кирило-Мефодіївське товариство і Головна руська рада, наш автор стверджує, що й досі передчасно вживати міфологему “національне відродження”, бо, мовляв, “не розпочалося ще навіть і пробудження” (с. 167). На думку ж рецензента, “національне відродження” є реальністю і гаслом давнього минулого, якому вже 200 літ.

Уже від середини XIX ст. народ підняв на щит своїх визвольних прагнень ідею “соборності” так сильно, як рідко який інший у світі, коли висунув із свого середовища величного “апостола правди і свободи” Тараса Шевченка, здійснив “Великий зрив” 1918 р. у Львові та створив національну державу на Сході, коли в умовах більшовицько-російського завоювання у 20-х рр. XX ст. згуртовано ступив на шлях українізації своєї улюбленої України... Етапи “пробудження” і “відродження” уже давно перетворилися на історичні реалії. Сьогодні актуальним завданням українського політикуму і народу постала проблема захисту не лише самої національної ідеї, а й реального існування національних форм життя у сфері державних інститутів, культурної та наукової творчості, побуту, особливо – національної за формою і змістом освіти. Проголосивши чимало похвали на адресу національної ідеї, автор не раз, на диво, оптимістично інтерпретує можливості відвоювання українством належного йому становища у державі, захоплюється нібито абсолютною і життєрадісною непохитністю “Радісно-Урочистого Помаранчевого Майдану...” (с. 44). Автор захоплюється міцністю “нашої новомайданної краси” (с. 45), “духовні, душевні, інтелектуальні й креативні ресурси новоукраїнської цивілізації вже “відливаються” у формі нових смислів і нових смислових конфігурацій” (с. 46). Складається враження, що висувуючи історичної ваги завдання не лише захисту українства в Україні – мовленнєвого, менталітетного, політичного, зрештою, демографічного, – автор насамперед акцентує на необхідності заміни травмованої радянським режимом психології української людини вільним духовним змістом, діяхронною історичною традицією. При цьому він залишається противником і критиком так званого козакофільства, за образним висловом Дмитра Донцова, гопакіяди (с. 130). Дійсно, ігри в сучасних козацьких гетьманів не що інше, як антиісторизм у баченні військової, політичної ролі й соціального значення козацтва в історичні часи. Проповідь якогось покаяння народу в наш час – не що інше, як внесення розбрату в суспільство рівноправних громадян України, абсолютно безглузде повернення до його станового поділу.

Якщо відображення реальної картини національного життя й українства загалом в Україні здійснене у монографії реалістично і правдиво, то авторські настанови щодо припинення “розукраїнування України” (с. 269–271) виписані аж дуже ідеалістично. У книзі навіть згадки немає про те, що найголовнішим і найдієвішим засобом русифікації молодих поколінь українців в умовах радянської влади стала майже повна заміна у великих містах україномовної школи російськомовною. Неможливо вимагати від сучасного українця, який від першого класу і до вищої освіти здобував ту освіту на російськомовній основі, практично користуватись українською мовою в сучасних сферах життєдіяльності, управлінській роботі, культурній творчості, громадському спілкуванні, а відтак – і у побуті. Будь-які “сміслові мережі” закладені в ньому на

російськомовній основі. “Смислових мереж” в українській формі, які такий українець міг би протиставити “смисловим мережам” у російському мовленні, у нього просто немає. Тому тут всілякі заклики до використання у практиці суспільного руху і відносин різного роду “смислових дискурсів” в українській формі є просто даремними. У цьому зв’язку рецензенту спадає на думку оцінка І. Франка праці Ю. Бачинського “Україна irredenta”, яку він назвав виявом “національного почуття і національної свідомості, хоч прояв сей і прибраний наразі в доктринерську тогу”¹. Цілком зрозуміло, що у боротьбі за українську Україну свідомі національні сили повинні, можливо, навіть усупереч “хисткій демократії”, висунути практичне завдання обов’язкової україномовної школи для дітей бодай етнічних українців. Причому вони, ті українські сили, могли б одночасно підтримати гасло російсько-, чи татарсько-, чи болгарськомовної школи. Українці не є ворогами росіян, але вони, так само, як і росіяни, хочуть зберегти свою ідентичність і своє майбутнє у цьому світі. І це завдання – складовий компонент української національної ідеї.

Найбільша небезпека для української етнічної нації лежить у площині національно-демографічній. Газета “Діло” 18 (31) березня 1905 р. визначала як найбільшу небезпеку для українців Галичини повільне, але невпинне її опольщення і з цього приводу писала, що коли населення Галичини через половину стане польським, то після того “Руська (українська. – С. М.) Галичина вже ніколи не дасться назад зручити”. Аналогічно сьогодні невпинним є російщення України. Якщо росіян в Україні стане більше половини населення, на українській нації можемо ставити хрест. Так трапилося з Сербською частиною Косово, населення якої на 85 % стало албанським. Після цього всі заклики повернути Косово Сербії були даремними.

До інших завдань практичної національної політики, якої варто домагатися від правлячого політикуму, необхідно зачислити вироблення правових положень щодо функціонування і використання української мови, російської та мов інших національних меншин у суспільних сферах життя. Адже маємо парадоксальну ситуацію, коли поряд з “державною” українською мовою у сфері державного управління, у тому числі у Верховній Раді, фактично функції державної виконує також російська. Десь у 1908 р. депутат австрійського парламенту з Галичини Д. Марков як москвофіл спробував виголосити промову російською мовою. Він тут же був позбавлений слова, оскільки мовами державного вжитку в органах управління, судочинстві й навіть статистиці у тій державі визнавалися мови корінних національностей. Противники визнання України національною державою вдовбують у голови мільйонів людей, що, бачте, в Україні проживають не лише українці, а ще також понад 100 інших національностей, “забуваючи” сказати, що серед тих інших є і такі, які в Україні представлені всього кількома особами (наприклад, згідно з переписом 2001 р., в Україні проживало 12 юкагірів, 13 чилійців, 13 середньоазійських євреїв і т. д.). Етнічних національних груп, чисельність котрих становить в Україні близько 100 тис. осіб і більше, окрім українців і росіян, є всього 10. Але і серед тих 10 половина проживає в Україні дисперсно. Очевидно, що законодавство держави мало б чітко регулювати права мов таких більших національних

¹ Франко І. *Ukraina irredenta* / І. Франко // *Житє і слово*. Львів, 1895. Т. 4. Кн. 6. С. 470–483.

груп, можливо, навіть менших, але таких, котрі проживають компактно, наприклад, гагаузів. У цьому зв'язку актуальним завданням національного будівництва мала б стати, вірогідно, навіть реорганізація вищого органу законодавчої влади Верховної Ради як однопалатного на парламент (Верховну Раду) з двома палатами: можливо, Радою держави і Радою національностей. Причому необхідно було б прийняти таке Положення про вибори, за яким у Раду національностей передбачався б вибір такого національного складу депутатів, який би приблизно відповідав становищу чисельності населення України, навіть на користь національних меншин, але за гарантованого обрання у Раду національностей не менше 50 % українців. Безумовно, врахування національного моменту в складі Верховної Ради мало б бути обумовлене відповідними статтями Конституції.

Без зайвої політичної скромності українські сили мали б заявити, що такими законодавчими актами вони прагнуть захистити в Україні інтереси української етнічної нації; із поважанням прав і свобод інших національностей у сфері культурного життя, освіти, користування рідними мовами, у тому числі в органах влади, в системі суспільства і т. д., дбати про домінування української демографічної більшості, української мови, української національної свідомості в Україні.

Серед інших практичних політичних завдань сучасного суспільного життя в Україні, які би не лише призупинили “розукраїнення” України, а й забезпечили всебічний розквіт усіх українських національних форм життєдіяльності суспільства, можна назвати заохочення на урядовому рівні українського мовлення в ефірному просторі, однозначне використання української мови у воєнізованих структурах, турботу про ширше використання української мови у дошкільному вихованні, принаймні дітей етнічних українців, повсюдне впровадження української топоніміки, особливо там, де вона надмір “інтернаціоналізована”, й інші питання, які були б відверто підпорядковані стратегічному завданню сучасного українства – зберегти Україну українською, розквіт національних форм життя народу в майбутньому.

Українські росіяни повинні мати всі права для плекання в Україні своєї мови, свого підростаючого покоління етнічних росіян, своїх форм національної культури у літературі, мистецтві, побуті. Українці лише хочуть, щоб “російські” політики в Україні відмовилися від мети переродження української України на Україну російську.

Для захисту історичної перспективи російської нації є Росія.

Наша увага до практичних завдань українського українства, що, розуміється, заслуговує спеціального розгляду, в цьому випадку є лише рефлексією на переважно ідеалістичні конструкції зміцнення позицій українських сил в Україні через вияснення зв'язків між чинниками релятивізму, через вдосконалення комунікативної поведінки, зміну дискурсивних стратегій, удосконалення смислових констеляцій і семіосфер, через вплив на смислоносне середовище і все таке інше зі сфери чистого, на жаль, відірваного від життя, мудрування, що радить нам робити Роман Кісь.